

**ВИКОНАННЯ УМОВ УГОДИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ МЕДІАЦІЇ  
У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ****IMPLEMENTATION OF THE TERMS OF THE AGREEMENT BASED  
ON THE RESULTS OF MEDIATION IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY  
IN THE STATE OF EMERGENCY**

**Ульянова Г.О., д.ю.н., професор,  
проректор з навчальної роботи, професор кафедри права  
інтелектуальної власності та патентної юстиції,  
Національний університет «Одеська юридична академія»,  
ORCID ID: 0000-0002-2908-6464**

**Галупова Л.І., к.ю.н., доцент кафедри права  
інтелектуальної власності та патентної юстиції,  
Національний університет «Одеська юридична академія»  
ORCID ID: 0000-0001-6263-2773**

**Кирилюк А.В., к.ю.н., доцент кафедри права  
інтелектуальної власності та патентної юстиції,  
Національний університет «Одеська юридична академія»  
ORCID ID: 0000-0002-3051-6599**

Стаття присвячена розкриттю суті медіаційної угоди, яка укладається за результатами проведення процедури медіації. Розкрито наукові підходи до визначення медіаційної угоди та правові засади її укладання. Визначено, що медіаційна угода укладається на добровільних засадах, тому її виконання має ґрунтуватись на ініціативі сторін та прагненні досягнення результату щодо врегулювання конфлікту. Зазначено про невиконання та неналежне виконання медіаційної угоди. Визначено умови ефективності медіаційної угоди, до яких віднесено справедливість, взаєморозуміння, якісна комунікація, готовність до компромісів, моніторинг виконання умов угоди. Наголошено на доцільності участі медіатора щодо підтримки зв'язку зі сторонами медіації для здійснення контролю виконання умов договору та спільними зусиллями виконання умов примирювальної угоди.

Угода за результатами медіації дає можливість врегулювати конфлікт, припинити порушення прав інтелектуальної власності, а також відшкодувати моральну та матеріальну шкоду, завдану таким конфліктом. Виконання угоди за результатами медіації в умовах надзвичайного стану є вкрай важливим, оскільки відповідний правовий режим вносить певні особливості та обмеження в окремі суспільні відносини. Зазначено, що однією з причин невиконання умов угоди за результатами медіації є форс-мажорні обставини, якими можуть бути умови надзвичайного стану. Оскільки відповідно до чинного законодавства угода за результатами медіації є різновидом цивільно-правового договору, невиконання її умов може бути наслідком непереборної сили, що засвідчується як форс-мажор. При цьому необхідно підкреслити, що надзвичайний стан може бути визнаний як форс-мажор тільки в тому випадку, якщо сторони доведуть, що невиконання угоди було викликано перешкодою поза їх контролем. Отже, факт неможливості виконання зобов'язання сторонами не приймається до уваги, якщо виконання об'єктивно було можливим.

**Ключові слова:** медіація, угода за результатами медіації, надзвичайний стан, виконання угоди, медіатор, конфлікт, право інтелектуальної власності, захист прав.

The article is devoted to the disclosure of the essence of the mediation agreement, which is concluded based on the results of the mediation procedure. The approaches to the definition of a mediation agreement and the legal principles of its conclusion are indicated. It is noted that the mediation agreement is concluded on a voluntary basis, therefore, its implementation should be based on the initiative of the parties and the desire to achieve a result regarding the settlement of the conflict. The non-fulfillment and improper fulfillment of the mediation agreement was noted. The conditions for the effectiveness of the mediation agreement are defined, which include fairness, mutual understanding, quality communication, readiness for compromises, monitoring of the fulfillment of the terms of the agreement. The expediency of the mediator's participation in maintaining communication with the parties to the mediation to control the fulfillment of the terms of the agreement and joint efforts to fulfill the terms of the conciliation agreement was emphasized.

An agreement based on the results of mediation allows you to resolve the conflict, stop the violation of intellectual property rights, and also compensate for moral and material damage caused by such a conflict. The implementation of an agreement based on the results of mediation in a state of emergency is extremely important, since the corresponding legal regime introduces certain features and restrictions into certain social relations. It is noted that one of the reasons for non-fulfillment of the agreement based on the results of mediation is force majeure, which may be the conditions of a state of emergency. Since, in accordance with current legislation, an agreement based on the results of mediation is a type of civil contract, failure to fulfill its terms may be a consequence of force majeure, which is defined as force majeure.

**Key words:** mediation, agreement based on the results of mediation, state of emergency, implementation of the agreement, mediator, conflict, intellectual property law, protection of rights.

**Постановка проблеми.** В умовах сьогодення наша країна як і весь світ опинились перед чисельними викликами та загрозами. Надзвичайний стан, обумовлений поширенням гострого респіраторного інфекційного захворювання COVID – 19, а з 2022 року введення воєнного стану в Україні вимагають пошуку та впровадження ефективних шляхів вирішення широко спектру питань в різних сферах суспільного життя та господарської діяльності. Однією зі сфер, яка відчуває вплив в умовах надзвичайного стану, є сфера інноваційної діяльності та інте-

лектуальної, творчої діяльності. Інтелектуальна власність є інструментом залучення інвестицій в країну. Інвестори виявляють значний інтерес до підприємств, які володіють інтелектуальною власністю, що забезпечує його конкурентну перевагу на ринку.

З однієї сторони, карантинні обмеження та військові дії на території України слугували поштовхом до створення нових об'єктів інтелектуальної власності, як у сфері медицини, так і у сфері оборонної промисловості. Технологічний розвиток також чинить вплив на законодавчі

та організаційні засади регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності. З іншої сторони – напруга в суспільстві, складнощі у комунікації на національному та міжнародному рівні можуть призводити до чисельних конфліктів, які будуть негативно позначатись як на творчій діяльності, так і на інноваційній політиці в країні. У зв'язку з чим особливої актуальності набуває широке впровадження практики альтернативного врегулювання конфліктів, у тому числі й у сфері інтелектуальної власності.

Одним із способів альтернативного врегулювання конфліктів, застосування якого вбачається ефективним у сфері права інтелектуальної власності, є медіація, яка визначається як переговорний процес за участю посередника (медіатора), направлений на прийняття взаємовигідного для сторін рішення. Медіація є гнучкою процедурою врегулювання конфліктів у сфері інтелектуальної власності, яка дозволяє знаходити шляхи вирішення конфліктів та уникати їх подальшої ескалації.

В Україні вживаються активні кроки не лише щодо впровадження медіації, а й щодо поширення практики медіації у сфері права інтелектуальної власності. ДО «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» розроблено «Правила проведення медіації у сфері інтелектуальної власності» визначають процедуру медіації на базі Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій», які розроблені з урахуванням Правил медіації Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 01.07.2021 (WIPO Mediation Rules). Слід відзначити, що Правила встановлюють лише випадки, в яких медіація припиняється, одним з яких є укладання сторонами медіації угоди за результатами медіації [1]. Визначаючи підстави припинення процедури медіації, Правила не встановлюють процедурні аспекти їх виконання або наслідки невиконання.

Враховуючи особливості такої процедури виконання медіаційної угоди, яка укладається за результатами вирішення конфлікту, має ґрунтуватись на добровільних засадах.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Окремі питання захисту прав інтелектуальної власності були предметом досліджень таких науковців, як О. Кохановської В. Жаров, О. Орлюк, В. Стрельник, О. Штефан та інші. Окрему увагу питанням медіації як альтернативного способу врегулювання конфліктів (спорів) у своїх дослідженнях було приділено Н. Давиденко, Н. Бондаренко – Зелінської, Н. Крестовської, Н. Мазаракі, Л. Романадзе та іншими. Водночас, зважаючи на введення карантинних обмежень та воєнного стану як форм прояву надзвичайного стану, питання виконання умов примирення шляхом медіації залишається малодослідженим.

**Метою статті** є визначення шляхів забезпечення виконання умов договору, що були досягнуті в ході медіації як способу врегулювання конфліктів у сфері інтелектуальної власності, в умовах надзвичайного стану.

**Виклад основного матеріалу.** Медіація є найбільш поширеним способом врегулювання конфліктів, до якого залучається третя нейтральна, неупереджена особа задля налагодження комунікації сторін між собою та допомоги сторонам у прийнятті взаємовигідного рішення. Роль судді та медіатора як осіб, які залучаються до процесу вирішення спору різняться між собою. На цьому наголошує С. Ф. Демченко та відмічає, що суддя наділений повноваженнями приймати обов'язкове до виконання сторонами рішення. При цьому, суд опирається на доводи сторін та керується законами. Тоді як медіатор не може приймати рішення щодо врегулювання конфлікту, а тільки допомагає сторонам при налагодженні комунікаційного процесу та дає можливість зрозуміти їх істинні інтереси щодо предмету конфлікту [2, с.48]. Рішення при медіації приймається сторонами у формі угоди.

Визначення угоди за результатами медіації дається в Законі України «Про медіацію». Так, угода за результатами медіації - це угода, що фіксує результат домовленості сторін медіації у погодженій між ними усній чи письмовій формі з урахуванням вимог закону [3].

Маковій В.П. доречно вказує на можливість розглядати угоду за результатами медіації як: 1) підставу виникнення, зміни та припинення суспільних відносин; 2) певну дію, якій притаманні характерні риси; 3) динамічні стосунки протягом існування договірних відносин; 4) документ в якому проявляється суспільно-значима поведінка; 5) засіб до реалізації правосуб'єктності учасників медіаційної процедури; 6) спосіб досягнення юридично значимого результату наведеного різновиду альтернативної форми вирішення спорів [4, с.101].

Науковиця Нестор Н.В., досліджуючи суть медіаційної угоди вказує, що положення угоди мають бути викладені лаконічно, конкретно та зрозуміло; в угоді мають бути вказані чіткі строки виконання зобов'язань; угода повинна містити положення, що стосуються визначення способу моніторингу за виконанням умов договору, а також дії сторін у випадку невиконання або неналежного виконання домовленостей [5]. Тільки за таких умов, угода буде мати позитивний ефект – врегулювання конфлікту.

На думку Н.А. Мазаракі, правова природа угоди за результатами медіації залежить від низки факторів: сфери спірних правовідносин, моменту укладення угоди та моделі медіації [6, с.173]. Погоджуючись із позицією науковиці, можемо визначити фактори, які впливають на ефективність укладеної угоди за результатами медіації. Так, угода про результати медіації буде ефективною в разі:

1. Справедливість медіації – медіація відбувалась відповідно до принципів здійснення примирливої процедури. Сторони були наділені рівними правами, медіатор залишався нейтральним та неупередженим. Процес переговорів був конфіденційним та добровільним. Саме за таких умов проведення переговорів, медіацію можна вважати справедливою [7].

2. Взаєморозуміння сторін – сторони розуміють наслідки існування конфлікту між ними та обидві мають істинні наміри щодо його врегулювання.

3. Якісної комунікації – сторони та медіатор мають можливість проводити переговори, обговорювати питання, які призвели до конфлікту та визначати шляхи виходу із конфліктної ситуації.

4. Готовність до компромісів – сторони повинні йти на поступки задля припинення конфлікту.

5. Моніторинг виконання умов угоди – сторони та медіатор мають здійснювати контроль за виконанням умов. Здійснення моніторингу допомагає медіатору проводити статистичний аналіз та робити висновки щодо ефективності моделі проведення медіації для того чи іншого виду конфлікту. Сторонам моніторинг допомагає здійснювати добросовісне виконання домовленостей, а також у разі невиконання угоди недобросовісною стороною – можливість звернення до суду чи органу державної влади за юрисдикційним захистом прав.

Медіаційна угода укладена за результатами медіації повинна приносити: процедурне задоволення – сторони, незалежно від ходу виконання угоди, готові надалі використовувати ту ж модель переговорного процесу в подібних обставинах; психологічне задоволення – учасники переговорів не відчули морального навантаження; задоволення по суті – його ступінь залежить від того, наскільки адекватно дозволені всі проблеми і наскільки формальні пункти угоди забезпечують реальне задоволення інтересів [8, с. 105].

Відповідно до ч.3, ст.21 Закону України «Про медіацію» угода за результатами медіації не повинна містити положень, що порушують права та інтереси інших осіб, інтереси держави або суспільні інтереси. У випадку, коли

угода за результатами медіації буде мати положення, що порушують права або інтереси третіх осіб, або у випадку, коли положення угоди порушують норми закону чи норми моралі, виникає необхідність переглянути угоду або звернутись до органів державної влади чи суду задля визнання її нікчемною.

В умовах надзвичайного стану актуальним є питання правових наслідків невиконання або неналежного виконання умов угоди за результатами медіації. Залежно між правової природи угоди різняться наслідки її невиконання чи неналежного виконання.

Наслідки невиконання (неналежного виконання) залежить від моменту (стадії) залучення медіатора. За відповідним критерієм розрізняють приватну та присудову медіацію [9, с.140]. При приватній медіації, угода за результатами медіації має статус цивільно-правового договору. Саме такий статус має угода за результатами медіації в таких країнах як Італія, Німеччина, Франція та інші. У випадку присудової медіації, угода може розглядатись як:

1) цивільно-правова угода (зокрема в країнах загального права); в цьому випадку підставою для припинення провадження у справі буде, наприклад, спрямоване в суд сповіщення про укладення медіаційної угоди (Канада, Онтаріо);

2) угода, що прирівнюється до судового рішення (наприклад, у Словенії);

3) судова мирова угода процесуальної природи. Така угода вимагає ухвалення судом і тільки після цього набуває юридичної сили (наприклад, у Фінляндії, Румунії) [10].

Для визначення наслідків невиконання або неналежного виконання угоди за результатами медіації необхідно визначитись в чому полягає різниця між двома поняттями. Так, невиконання умов угоди за результатами медіації як виду цивільно – правового договору має місце тоді, коли сторони не вчинили жодних дій, що становлять предмет зобов'язання. При неналежному виконанні угоди, сторони виконують обов'язок, але з порушенням певних умов, які складають зміст договору. Отже, наслідками невиконання умов угоди за результатами медіації, що стосується конфліктів у сфері інтелектуальної власності є: звернення добросовісної сторони до суду за захистом прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності, припинення добрих ділових відносин, втрата коштів витрачених на примирювальну процедуру, втрата часу, настання більших збитків, що є наслідком порушення прав інтелектуальної власності, неможливість створення нового об'єкту права інтелектуальної власності, втрата зв'язку автора із результатом своєї творчості та інші.

Задля додержання своїх зобов'язань сторонами медіації та медіатору необхідно підтримувати зв'язок один із одним для здійснення контролю виконання умов договору та спільними зусиллями виконання умов примирювальної угоди. Сьогодні, розвиток технологій дає можливість здійснювати безперешкодну комунікацію сторін між собою за допомогою телефонного або Інтернет – зв'язку. В умовах надзвичайного стану комунікації за допомогою технологій є зручним механізмом здійснення моніторингу виконання домовленостей [11].

Мета здійснення моніторингу виконання умов угоди за результатами медіації медіатора та сторін відрізняються. Так, медіатор здійснює моніторинг з метою сприяння комунікації сторін між собою для виконання домовленостей, підтримки сторін та уникнення створення конфліктної ситуації в подальшому. Медіатор може допомагати вирішувати розбіжності та сприяти узгодженню нових підходів. Медіатор може встановити механізми моніторингу, щоб стежити за процесом виконання умов угоди

та вчасно виявляти можливі труднощі. Медіатор може виступати в ролі посередника для вирішення будь-яких непорозумінь, що можуть виникнути під час виконання угоди. Загалом, для створення позитивного ефекту від медіації, посереднику необхідно продовжувати гравати активну роль у процесі після укладення угоди, сприяючи сторонам у досягненні успішного та довгострокового виконання умов.

Сторонам для належного виконання угоди за результатами медіації необхідно дотримуватися умов, до яких вони дійшли під час медіації, здійснювати комунікації задля уникнення непорозумінь та вирішення можливих труднощів у реалізації угоди, бути готовим сприяти один одному у виконанні домовленостей у випадку виникнення нових перешкод у виконанні угоди. У разі виникнення нових конфліктних ситуацій, сторони мають бути готові звернутись до медіатора для відновлення діалогу. Крім того, підтримка комунікаційних процесів допоможе сторонам вчасно зрозуміти, що їм необхідна юридична допомога для виконання угоди за результатами медіації в складних умовах надзвичайного стану.

Однією з причин невиконання умов угоди за результатами медіації є форс-мажорні обставини, якими можуть бути умови надзвичайного стану. Оскільки відповідно до чинного законодавства угода за результатами медіації є різновидом цивільно-правового договору, невиконання її умов може бути наслідком непереборної сили, що засвідчується як форс-мажор.

Засвідчення форс-мажорних обставин дає можливість уникнути відповідальності сторони угоди, оскільки виконання було неможливе в силу дії обставин непереборної сили. Засвідчити форс-мажор можна свідоцтвом, що видає уповноважений орган – Торгово-промислова палата [12]. При цьому необхідно підкреслити, що надзвичайний стан може бути визнаний як форс-мажор тільки в тому випадку, якщо сторони доведуть, що невиконання угоди було викликано перешкодою поза їх контролем. Отже, факт неможливості виконання зобов'язання сторонами не приймається до уваги, якщо виконання об'єктивно було неможливим.

**Висновки.** Отже, угода за результатами медіації є різновидом цивільно-правового договору, який виражає волю сторін щодо шляхів вичерпання конфлікту на основі взаємовигідних умов. Угода за результатами медіації дає можливість врегулювати конфлікт, припинити порушення прав інтелектуальної власності, а також відшкодувати моральну та матеріальну шкоду, завдану таким конфліктом. Загальна відповідальність та взаємодія сторін є ключовими факторами у забезпеченні успішного виконання угоди за результатами медіації.

Питання виконання угоди за результатами медіації в умовах надзвичайного стану є вкрай важливим, оскільки відповідний правовий режим вносить певні особливості та обмеження в окремі суспільні відносини. Через що особи не завжди можуть реалізовувати в повному обсязі свої права, що забезпечують матеріальне та моральне задоволення їх інтересів та потреб. Тому, виконання умов примирення між сторонами конфліктів у сфері права інтелектуальної власності потребує справедливого проведення процедури медіації, моніторинг виконання домовленостей, подальші комунікації сторін та медіатора на стадії виконання угоди та можливість вчасного фіксування обставин, які завадили виконати зобов'язання (засвідчення форс – мажору).

Крім того, в умовах сьогодення потребують подальших наукових досліджень питання правових наслідків невиконання угоди за результатами медіації та шляхів стимулювання виконання угод.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Правила проведення медіації у сфері інтелектуальної власності визначають процедуру медіації: наказ Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій від 07.09.2023 р. URL: <https://ip-mediation.nipo.gov.ua/resources/detail/pravila-provedennya-ip-mediaciyi/>
2. Демченко С. Ф. Медіація та додержання публічного порядку як складові функціонування модельних господарських судів. *Вісник господарського судочинства*. 2009. № 5. С. 43–48.
3. Про медіацію: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2022, № 7, ст.51. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>
4. Маковій В.П. Правова природа медіаційних угод. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 1. С. 99–103. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2021/1/19.pdf>
5. Нестор Н.В. Угода за результатами медіації: суть та правові наслідки / URL: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/46898/%D0%9D>
6. Мазаракі Н.А. Загальна характеристика договорів, що укладаються у сфері медіації. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 2. С. 171–175.
7. Nancy A. Welsh, Disputants' Decision Control in Court-Connected Mediation: A Hollow Promise Without Procedural Justice, 2002 J. DISP. RESOL. 179 (2002). URL: <https://scholarship.law.missouri.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1411&context=jdr>
8. Стефанишин Н.М. Медіаційна угода. Договір як універсальна форма правового регулювання: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 1-5 квітня 2019 р.). Івано-Франківськ, 2019. С. 103–107. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/15869>
9. Галупова Л.І. Альтернативні способи врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Галупова Лариса Ігорівна. Одеса, 2021. 207 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/14580/Галупова%20Л.І.%20Дисертація.pdf?sequence=6&isAllowed=y>
10. EU overview on mediation. European Justice. URL: [https://ejustice.europa.eu/content\\_eu\\_overview\\_on\\_mediation-63-en.do](https://ejustice.europa.eu/content_eu_overview_on_mediation-63-en.do)
11. Бездітний В. Виконання медіаційної угоди. *Юридична газета онлайн*: Всеукраїнське щотижневе професійне юридичне видання. №17. 23.04.2013. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/actual/vikonannya-mediatsiynoyi-ugodi.html>
12. Галупова Л.І., Бігняк О.В. Вплив пандемії covid-19 на міжнародні приватно-правові відносини. *Правові новели*: науковий юридичний журнал, 2022. №16. С. 79–84. URL: [http://legalnovels.in.ua/journal/16\\_2022/10.pdf](http://legalnovels.in.ua/journal/16_2022/10.pdf)